

homonymi

OG POLYSEMI

Vikipedie: homonymum

slovo souzvučné = [slovo](#), které má stejnou podobu (zvukovou nebo grafickou) jako slovo jiného významu i původu. Výskyt takových slov se nazývá **homonymie**.

čeština

- **bašta** *chutné jídlo* i [hradební věž](#)
- **hranice** *hromada dřeva* i [hraniční čára](#)
- **kolej** [dopravní zařízení](#) i [ubytovna studentů](#)
- **masový** [hromadný](#) i [vyrobený z masa](#)
- **raketa** [létací zařízení](#) i [pálka](#)
- **rys** [výsledek rýsování](#) i [kočkovitá šelma](#)
- **šance** [hradba](#) i [příležitost](#)
- **vinný** [provinilý](#) i [týkající se vína nebo z něj vyrobený](#)
- **třída**^[1] *klasifikační jednotka (ze staročeského střída = stádo)* i *široká ulice (z italského strada)*
- **los** [zvíře](#) i [tiket do loterie](#)
- **topit** [v kamnech](#) i [ve vodě](#)
- **stopka** [od ovoce](#) i [dopravní značka STOP](#)
- **pas** [cestovní doklad](#) i [část těla](#)
- **sladit** [přidat cukr](#) i uvést v soulad

polysemi

Od homonym se liší slova mnohoznačná ([polysémantická](#)). Zatímco u homonym je formální shoda v podstatě náhodná, jednotlivé významy nemají vzájemnou souvislost, různé významy mnohovýznamových slov souvislost mají a vznikly posunem základního významu na základě podobnosti. Příkladem je slovo [oko](#).

Hranice mezi homonymií a polysémií nemusí být vždy jednoznačná. V širším pojetí se za homonyma považují i slova, jejichž významy sice původně vznikly na základě mnohovýznamovosti, ale v současnosti již není vzájemná souvislost zřejmá (tzv. rozpad polysémie, např. slovo [prát](#) (bít, mlátit × zbavovat špíny vodou)).

homonym

Homonymer er ord som har samme skrivemåte eller uttale, men forskjellig betydning. I norsk kan for eksempel *kart* bety 'geografisk kart' eller 'umoden frukt', mens i engelsk kan for eksempel *chair* bety 'stol' eller 'leder av et møte eller en organisasjon'. Man forstår vanligvis hvilken betydning som menes ut fra sammenhengen eller [konteksten](#).

polysemi

Polysemi, flertydighet: når ett og samme ord har to eller flere beslektede betydninger, slik som for eksempel *stjerne* som både kan vise til et himmellegeme eller en berømt person. Polysemi kan lett blandes med [homonymi](#) (men i sistnevnte kategori er ikke betydningene beslektet med hverandre).

Norske eksempler

- **tine** er et ord som brukes til mange ting. Det er et navn, det er å tine (tatt ut av fryseren) og et gammelt ord for en "bøtte" til å ha melk i.
- **huske** brukes til en huske, å huske (sitte på en huske) og å huske(huske noe som har skjedd).
- **måke** betegner både en fugl og en vinterlig aktivitet
- **slått** betegner både gress som skal slås eller er slått, og en folkemusikk
- **egg** betegner både noe spiselig fra høna og skjæredel på kniv (ostří)
- **tre** er det beste eksemplet. Det betegner tallet 3, et tre som i tømmer, men også «å tre inn på teppet», et uttrykk som betyr som regel det samme som "å gå inn døra".
- **vær** (subst) x imperativ av verbet: vær!

Homofon, men ikke homograf

jul betegner en høytid og *hjul* – kolo

mars er en måned og *marsj*, som er en musikalsk sjanger

gjort x hjort

har x hard

HOMOGRAF, men ikke HOMOFON

lyst (dlouhá samohláska: světlý) x lyst (krátká s.: subst)

mast (på båten) x mast (verbe å mase)

homografer på tvers av språkene

Norsk-engelsk

and – *and* (og)
be – *be* (være)
barn – *barn* (låve)
bro – *bro* (bror i slang)
den – *den* (hule, hi)
fin – *fin* (finne, svømmefot)
fire – *fire* (ild, brann)
fart – *fart* (prompe)
hell – *hell* (helvete)
ham – *ham* (skinke)
prat – *prat* (idiot)
sin – *sin* (synd)
stole – *stole* (stjal)
time – *time* (tid)
to – *to* (til)
travel – *travel* (reise)

Korona – nye ord

Ikke lenge etter nedstengningen av samfunnet publiserte Språkrådet en tankevekkende [oversikt over koronanyord](#) – ord som hadde vært helt ukjente i norsk få uker tidligere. Listen omfatter ord som dorullskam, koronakropp, koronadugnad, smittekurve, smittesporing, koronafri, søringkarantene og klappeaksjon.

Dette er absolutte nyord i den forstand at de overhodet ikke har eksistert i norsk tidligere. Alle er dannet ved sammensetning, den vanligste orddanningsmåten vi har i norsk for nyord. Etter at koronaen er overstått, er det trolig ingen av disse ordene som vil inngå i allmennspråket og dermed ha endret språket varig.

Overført betydning: en talefigur (allegorisk, metaforisk)

ikke-bokstavelige, billedlige betydningen.

For eksempel bruker uttrykket å *ha skylapper* en overført betydning av ordet [skylapper](#). Skylapper er lapper av [lær](#) som festes ved øynene på hodet til en [hest](#) for å hindre den i å se til siden og bli skremt.

En person som har skylapper, ser ikke helheten av noe

HALSEN på en flaske

FOTEN av et fjell

TENNENE på ei sag